

DATOS IDENTIFICATIVOS

Aprendizaxe das ciencias sociais

Materia	Aprendizaxe das ciencias sociais			
Código	O05G110V01601			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Constenla Vega, Xose			
Profesorado	Constenla Vega, Xose			
Correo-e	xose.constenla@uvigo.es			
Web				

Descrición xeral	Como se entende que en Infantil non se establece diferenciación de materias senón que a aprendizaxe concíbese de forma global é necesario que teñamos en conta este aspecto para ir introducindo as cuestións e contidos das Ciencias Sociais. Esta materia formaría parte, segundo o Decreto 330/2009, do 4 de xuño, no que se establece o currículo da educación infantil na Comunidade Autónoma de Galicia da área do COÑECEMENTO DO CONTORNO. Por tal motivo, debemos aportar as ferramentas necesarias para que os futuros docentes saiban enfocala de forma práctica e dinámica e coa capacidade suficiente para elaborar recursos e técnicas de ensinanza-aprendizaxe así como que teñan uns coñecementos teóricos suficientes da súa didáctica. Sabemos que tratamos nunha etapa de profunda concreción polo que hai que ter en conta como o neno infantil percibe o contorno. O futuro docente ten que ter claro que nestas idades aínda estamos nun período preconceptual onde as nocións do tempo e o espazo, no seu sentido abstracto, están fóra do alcance do neno e a representación dos obxectos e dos feitos van variando pola superposición doutros novos. O proceso cognitivo faise de forma global e a observación e manipulación xogan un papel esencial. As nocións de espazo e tempo están en relación co seu propio eu ou corpo e non distingue duración-pasado. Os ámbitos de socialización, os fenómenos diversos do contorno, a adquisición doutros aspectos sociais como os valores, a moral, a política...son viables na infancia pero hai que ter claro como son percibidos ou poden ser asimilados polos nenos e nenas de infantil.
------------------	--

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A4	Proporcionar ás alumnas e aos alumnos recursos para fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Promover estratexias adecuadas para que na súa futura práctica docente as alumnas e alumnos poidan reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia
A8	Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida

A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovela nos estudantes
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B20	Iniciativa e espírito emprendedor
B22	Sensibilidade por temas ambientais

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Comprender os principios básicos das Ciencias Sociais	A1	B1
	A2	B3
	A8	B9
		B12
		B13
		B14
		B15
		B19
Coñecer o currículo escolar das Ciencias Sociais	A1	B1
	A2	B2
	A4	B3
		B6
		B12
		B13
		B14
		B15
Integrar o estudo histórico e xeográfico desde unha orientación instructiva e cultural		B19
		B22
	A1	B1
	A4	B2
	A5	B3
	A11	B5
		B6
		B12
Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico		B13
		B14
		B15
		B19
		B22
	A4	B1
	A5	B2
	A7	B3
		B8
		B11
		B12
		B13
		B14
		B16
		B19

Valorar a relevancia das institucións públicas e privadas para a convivencia pacífica entre os pobos	A4 A5 A7 A9	B1 B2 B3 B11 B12 B13 B14 B16 B19
Coñecer o feito relixioso ao longo da historia e a súa relación coa cultura	A1 A5	B1 B2 B3 B12 B14 B16 B19
Desenvolver e avaliar contidos do currículo mediante recursos didácticos apropiados e promover as competencias correspondentes nos estudantes	A1 A2 A4 A6 A7 A11 A12	B1 B2 B3 B5 B6 B7 B9 B11 B13 B15 B17 B20

Contidos

Tema	
1. BLOQUE 1. Epistemoloxía e contidos da área de Ciencias Sociais. A área do Contorno: que é, que comprende e Área do Contorno no Currículo de Infantil	Introdución ás Ciencias Sociais: concepto e trazos que as caracterizan. Cales son as Ciencias Sociais? Definicións. As Ciencias Sociais na Escola: contidos en Educación Infantil. Ciencias que estudan as CCSS. Ciencia interdisciplinar axeitada para a percepción sincrética en educación infantil. Axuste das Ciencias Sociais ás características psicoevolutivas dos nenos de infantil. Ata onde poden adquirir conceptos sociais e como? Área do Contorno e currículo.
2. BLOQUE 2. A construción dos conceptos e nocións para o coñecemento das Ciencias Sociais. Nocións espazo temporais.	Desenvolvemento e evolución das nocións espaciais. Desenvolvemento e evolución das nocións temporais. Tratamento didáctico da obra de arte. Os recantos da historia Os recantos da xeografía Os recantos da arte e museo Experiencias piagetianas da adquisición das nocións temporais e espaciais no neno de infantil. Dificultades dos nenos de infantil para adquirir as nocións máis abstractas de normas, valores, política, etc.
3. BLOQUE 3. Desenvolvemento de experiencias educativas e materiais didácticos da área	Elementos para a programación didáctica nas Ciencias Sociais na Educación Infantil. Actividades para a Didáctica das Ciencias Sociais en Educación Infantil. Contidos curriculares do ámbito do contorno. Selección e adecuación dos contidos do contorno no proceso evolutivo do neno/a de infantil. A Metodoloxía globalizadora en educación infantil, a base dunha boa asimilación e aprendizaxe polo sincretismo infantil: Traballo por proxectos de Kilpatrick; Método de descubrimento; ABP (aprendizaxe baseada en problemas); Centro de Interese de Decroly, etc. Recursos e materiais. Propostas editoriais e propostas dun profesor programador e non aplicador. Clasificación do material e tipos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballos de aula	15	45	60
Traballos tutelados	10	20	30
Titoría en grupo	5	5	10
Presentacións/exposicións	1	5	6

Sesión maxistral	20	20	40
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	4	0	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Traballos de aula	Realización de exercicios propostos: cuestionarios, mapas conceptuais, lectura de textos e exposicións de ideas principais. Elaboración de materiais cando se solicite. Participación en grupos medios: Dividida a clase en dous grupos que irán alternándose vaise propor en cada sesión traballos prácticos que gardan relación co tema teórico que se está a desenvolver, polo tanto, caracterizarase por: -Traballo en profundidade dun tema (monográfico). - Ampliación e relación dos contidos tratados nas sesións maxistras. - Lectura e comentario de textos. - Visualización e comentario de material audiovisual. -Elaboración de materiais didácticos co emprego das TIC (programas como PIPO, POTATOES[]), montaxes audiovisuais prácticos para a aula. - Realización de experiencias prácticas de CCSS para desenvolver na aula de infantil: elaboración de maquetas, xogos e experiencias espazo-temporais, aplicación da literatura e música na comprensión do contorno; programar unha saída didáctica... Estes traballos de aula serán revisados e puntuados.
Traballos tutelados	Elaboración en grupo de diversas propostas de traballo: Traballo por proxectos, Unidades Didácticas, Traballos de investigación. Dividíndose o gran grupo en grupos pequenos de 4-5 para a realización de traballos. Propórase unha grande variedade de traballos a realizar debendo o alumnado decantarse por algún. Logo procédese á titorizalos facilitando sempre a información necesaria e resolvendo dúbidas. Animando ao alumnado cando este se vexa con dificultades. -Tutorización individual e en grupos reducidos. -Organización e revisión dos diferentes traballos e actividades realizados polos estudantes. -Seguimento e apoio na realización de traballos. -Entrevistas individuais para o seguimento individualizado do proceso de aprendizaxe. A titorización sempre terá un carácter aberto e flexible a todo tipo de suxestións. Tamén debe preparar para as exposicións axudando en asesoramento de como debe realizarse.
Titoría en grupo	Resolución de dúbidas e problemas e orientación sobre os conceptos, traballos de aula e traballos tutelados. Todas as cuestións relativas á materia, consultas, dúbidas, reclamacións...serán resoltas persoalmente nas horas de titoría evitando comunicacións por correo electrónico para evitar confusións. Empregarase a ferramenta FAITIC como medio de entrega de traballos e comunicación co alumnado.
Presentacións/exposicións	Exposición de traballos en gran grupo onde se terá en conta a claridade de exposición, o material elaborado, a cohesión do grupo.É, sen dúbida, un dos aspectos máis interesantes da materia. É poñer en proba a dispoñibilidade do alumnado, a demostración de como se organizaron, como se distribuíron as tarefas, como se relacionaron e, en definitiva, é o culmen dunha tarefa complexa por varios motivos (polo propio traballo, pola colaboración, pola integración grupal...) e o principal é que todos eles deberon realizar un traballo que sexa viable a súa aplicación real e na exposición así debe reflectir. Estas exposicións realizaranse nas sesións de gran grupo xa que é importante que os seus compañeiros e compañeiras aprecien o traballo, en definitiva resulta ser unha "aprendizaxe entre iguais".

Exposición dos contidos da materia con apoio de material audiovisual e exemplos prácticos. É necesario aplicar unha metodoloxía que fomenta a participación activa e a motivación do alumnado, só deste xeito a aprendizaxe adquire un carácter significativo. O profesorado xoga aquí un papel primordial xa que ten que dinamizar a clase, crear un clima propiciatorio de ensino-aprendizaxe, resolver dúbidas e dirixir ben e coordinar, sempre dende o respecto, todas as propostas de traballo. Ser aberto ás suxestións que poidan enriquecer a materia dende a perspectiva construtivista. É por iso importante a metodoloxía seguir, cun diálogo fluído entre educador e educando.

No inicio faranse actividades introdutorias: Para todo o grupo-clase

- Avaliación dos coñecementos previos do alumnado así como das súas inquiredanzas.

- Presentación xeral da materia e a súa organización cun cronograma.

- Orientacións acerca da bibliografía.

Nas sesións de todo grupo o procedemento é o seguinte:

- Síntese dos temas por parte do/a profesor/a, propiciando o diálogo permanente co alumnado e resolvendo todo tipo de dúbidas.

- Presentación de materiais básicos para o traballo de cada tema.

- Establecemento das pautas para: a preparación xeral da materia, a análise das lecturas obrigatorias (principalmente artigos), a realización de traballos breves sobre un aspecto ou artigo interesante e a exposición de traballos.

- Organización e revisión das actividades individuais e grupais realizadas na aula e que serán sempre avaliadas pola profesora.

- Organización e revisión das exposicións dos estudantes diante da clase.

Todas estas pautas teñen que servirmos para conseguir os obxectivos propostos na materia. Deben permitir unha atención individualizada, deben axudar a resolver dúbidas, a facer un seguimento do alumnado, etc. Unha boa teoría se sustenta nunha boa práctica, entendendo neste caso por práctica a metodoloxía que apliquemos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Resolución de dúbidas e problemas que poidan ir xurdindo ao realizar os traballos propostos. Orientación sobre a presentación dos resultados do traballo.
Titoría en grupo	Resolución de dúbidas e problemas que poidan ir xurdindo ao realizar os traballos propostos. Orientación sobre a presentación dos resultados do traballo.
Presentacións/exposicións	Resolución de dúbidas e problemas que poidan ir xurdindo ao realizar os traballos propostos. Orientación sobre a presentación dos resultados do traballo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Actividades diversas que se irán solicitando sobre a marcha das clases e poden ser: elaboración de exercicios sobre temas teóricos, elaboración de mapas conceptuais, lectura de textos e exposicións, elaboración de dossier...	10
Traballos tutelados	Realización dun traballo proposto pola docente: Traballo por proxectos, Unidades Didácticas, Roteiros e Saídas escolares para Infantil e material elaborado.	20
Presentacións/exposicións	Presentación e exposición do traballo elaborado en grupo.	10
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	O alumnado deberá responder a unha proba de desenvolvemento dos coñecementos teóricos adquiridos.	60

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado debe presentarse aos parciais que liberarán da materia. De non superarse algún dos parciais ou os dous o alumnado deberá presentarse ao exame final oficial. Cando a materia quede suspensa deberá presentarse ao exame final extraordinario. Todos os exames realizaranse nas aulas indicadas. O alumnado debe aterse ao horario dos exames e ao lugar onde se indica que se realizan.

Aquel alumnado que non poida asistir ás clases por motivos xustificadas deberá comunicalo ao comezo das clases informando do motivo. Ademais na ficha do alumno debe consignar dita información. Pode presentarse aos parciais ou realizar o exame final oficial debe facer entrega dos traballos que o docente lle demande. Neste caso o exame terá unha validez de 80% e os traballos de 20%. Só se fará entrega dos traballos que o docente solicite e non se admitirán outros diferentes ou a entrega de máis traballos dos solicitados.

O alumnado debe entregar obrigatoriamente a ficha do alumno.

As datas de examen podense consultar na páxina web da facultade.

Bibliografía. Fontes de información

Recomendaremos para as clases unha bibliografía co obxectivo de que servan para elaborar os traballos teóricos de aula e outros ofrécelos como recomendables para o alumnado que queira profundar na materia.

- AYALA, F: Introducción a las Ciencias Sociales. Madrid. Aguilar.
- BENEJAM, P. (1978): Los contenidos de las Ciencias Sociales. Cuadernos de Pedagogía nº 168.
- BLAKE, Quentin (2005), *Cuéntame un cuadro*. Ed. Serres. Barcelona.
- CALLEJO, M. y LLOPIS, C. (1992). Planos y mapas. Actividades interdisciplinares para representar el espacio. Madrid. Narcea. M.E.C.
- COLECCIÓN UNESCO (1979), *Método para la enseñanza de la Geografía*. Edit. Teide. Barcelona.
- DEBESSE-ARVISET, M.L. (1983): El entorno en la escuela: una revolución pedagógica. Barcelona. Fontanella.
- DEL MORAL, J. (1999), *Historia y Ciencias humanas*. Edit. Librería Pedagógica. Madrid.
- DOMÍNGUEZ Y OTROS. (1999): *El Museo. Un espacio para el aprendizaje*. Edit. Librería
- DUCH, J. (1979): [La Arqueología en la Escuela], en Rev. Reforma de la Escuela, nº 13,
- ESCALANTE, F. (1999): *Una idea de las Ciencias Sociales*. Edit. Librería Pedagógica. Madrid.
- FERNÁNDEZ, D. Y OTROS (1987): *Recursos pedagógicos del entorno*. Edit. Cincel. Madrid.
- FLORES, P.: [Trabajos de campo en Geografía], en La Escuela en acción, nº 10; pg. 463.
- FREDHAN, M. (1981): *Corrientes de investigación en las Ciencias Sociales*. Edit. Tecnos. Madrid.
- FURTH, H.G. (1971), *Las ideas de Piaget. Su aplicación en el aula*, Kapelusz, Buenos Aires.
- GARCÍA NOVELL, F. (1992), *Inventar el Periódico*, Ediciones de la Torre, Proyecto didáctico Quirón, Madrid.
- GARCÍA RUÍZ, A.L. (1996) *Principales líneas de investigación en didáctica de las ciencias sociales*, Universidade de Jaén, Jaén.
- HOLLOWAY, G.E.T (1982), *Concepción del espacio en el niño según Piaget*, Paidós educador, Barcelona.
- KAMII, C. e DE VRIES, R. (1983), *La teoría de Piaget en la educación preescolar*, Aprendizaje Visor, Madrid.
- LOPEZ FACAL, R. (1992): Mapas conceptuales y enseñanza de las CC.SS. Aula nº 8.
- LLOPIS, C. (1987), *Los recursos en una enseñanza renovada de las Ciencias Sociales*. Edit. Narcea. Madrid.
- NOEI LUC, J. (1992), *La enseñanza de la Historia a través del medio*. Edit. Cincel. Madrid.
- PÉREZ Y OTROS. (1998), *Enseñar y aprender el espacio geográfico*. Edit. Librería Pedagógica. Madrid.
- PASEL, S. (1993), *Aula-Taller*. Edit. Aique. Buenos Aires.
- READ, H. (1984), *La educación por el arte*. Edit. Paidós. Buenos Aires.
- SÁNCHEZ ADEIL, J. (1980), *Didáctica de la Historia*. Edit. Vicens Vives. Barcelona.
- SOTO GONZÁLEZ, X.M. (1999). *Didáctica de la geografía : problemas sociales y conocimiento del medio*, Ediciones del Serbal, Barcelona.
- VILARRASA Y COLOMBO. (1994), *Ejercicios de exploración y representación del espacio*. Edit. Graó. Barcelona.
- VV.AA, (1987), *Enseñar la ciudad*, Ediciones de la Torre, Proyecto Didáctico Quirón, Madrid.
- VV.AA (1994), *Didáctica de las Ciencias Sociales. Aportaciones y reflexiones*, Paidós, Buenos Aires.
- VV.AA (1995), *Construir y enseñar las Ciencias Sociales y la Historia*, Aique, Buenos Aires.
- ZAVALA, I. M. (1995): *Como trabajar los contenidos procedimentales en el aula*. Edit. Grao. Barcelona.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia: Historia do presente/O05G120V01203

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Socioloxía: Sociedade, cultura e pensamento/O05G120V01104

Outros comentarios

1. O ensino a desenvolver terá un carácter basicamente aplicado e favorecerá á actitude participativa como corresponde a unha aprendizaxe que se quere operativa nas futuras actividades profesorais dos alumnos e alumnas do grao.
 2. A interactividade será unha das esixencias fundamentais na planificación e desenvolvemento das actividades tanto as lectivas como as prácticas e aplicadas.
 3. O espazo das mesmas poderá ser o da aula ou calquera outro que facilite a integración do alumnado na experiencia. É preciso que o alumnado sexa constante no seu labor diario, tanto na súa asistencia ás clases como na entrega de materiais que o docente solicite. Debe procurarse traballar diariamente para evitar acumulación de tarefas. O alumnado debe en todo momento valerse do seu propio esforzo, xa que só deste xeito, pode lograr os seus éxitos.
-